

Hegel'in Felsefesinde Bireyden Devlete ve Ardından Uluslararası Hukuka Giden Süreçte Tanınmanın Yeri

Öz

Siyaset felsefesi üzerine ele aldığı çeşitli eserleri ile bilinen Hegel, her ne kadar daha çok felsefeye bulunduğu katkıları ile bilinse de uluslararası ilişkilere ve dolayısıyla uluslararası hukuka da azımsanmayacak katkılarda bulunmuştur. Özellikle Tinin Fenomenolojisi eserinde ayrıntılı olarak özbişim üzerinde fikirlerde bulunan Hegel, bu noktadan hareketle köle-efendi diyalektiğini ve tanınma kavramını ele almıştır. Hukuk Felsefesi'nin Prensipleri adlı eserinde ise uluslararası hukuk üzerine fikirlerini belirten Hegel, tanınma konusunda önemli katkılarda bulunmuştur.

Günümüz uluslararası sistemin temel aktörü olan ulus-devletlerin de önemli bir karakteristiğini oluşturan tanınma kavramı, çeşitli siyasal toplulukların tanınma talepleri ile önemini korumaktadır. Dolayısıyla Hegelyan tanınma kavramı, günümüz sisteminde de yerini ve önemini korumaktadır. Tanınma konusunun uluslararası hukukta yer almaya başladığı sürecin 18. yüzyıl ortalarına denk geldiği düşünülmektedir. Hegel'in tanınma kavramı ise daha önce literatüre girmiş olup, tanınma konusunda önemli noktalara değinmektedir. Bu çalışmanın amacı, Hegel'in felsefesinde bireyden başlayarak devlete ve ardından uluslararası hukuka giden süreçte tanınmanın yerini incelemek, günümüz uluslararası hukukunun tanıma kavramına yaptığı katkıları ortaya çıkarmak, Hegelyan tanınmanın, bireyden devlete ve devletler üstü sisteme giden süreçte nasıl bir evrim geçirdiğini ve bu evrimin uluslararası hukuka yansımalarını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Hegel Felsefesi, Tanınma, Uluslararası Hukukta Tanınma, Bireyden Devlete Tanınma.

The Place of Recognition in Hegel's Philosophy in the Process from the Individual to the State and Then International Law

Abstract

Known for his various works on political philosophy, Hegel, although he is mostly known for his contributions to philosophy, also made substantial contributions to international relations and therefore to international law. Hegel, who had ideas on self-consciousness in detail, especially in the Phenomenology of Spirit, discussed the slave-master dialectic and the concept of recognition from this point of view. Expressing his ideas on international law in his work called Principles of the Philosophy of Law, Hegel made important contributions to recognition.

The concept of recognition, which is an important characteristic of nation-states, which are the main actors of today's international system, maintains its importance with the demands for recognition of various political communities. Therefore, the Hegelian concept of recognition maintains its place and importance in today's system. It is thought that the period when the issue of recognition began to take place in international law coincided with the middle of the 18th century. Hegel's concept of recognition, on the other hand, has entered the literature before and touches on important points about recognition. The aim of this study is to examine the place of recognition in Hegel's philosophy in the process starting from the individual to the state and then to international law, to reveal the contributions of today's international law to the concept of recognition, to analyze how Hegelian recognition has evolved in the process from the individual to the state and the supra-state system, and how this evolution has affected international law.

Keywords: Hegel's Philosophy, Recognition, Recognition in International Law, Recognition from Individual to the State.

Yazar(lar) / Author(s)

Dr., Vildan Meydan
Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Çorum-
Türkiye.
e-posta: vildanercan@hitit.edu.tr
(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Makale Bilgileri/Article Information

Tür-Type: Araştırma makalesi-Research article
Geliş tarihi-Date of submission: 27. 07. 2023
Kabul tarihi-Date of acceptance: 21. 12. 2023
Yayın tarihi-Date of publication: 31. 05. 2024

Hakemlik-Review

Hakem sayısı-Reviewers: İki Dış Hakem-Two
External
Değerlendirme-Rewiev: Çift Taraflı Kör
Hakemlik-Double-blind

Etik/Ethics

Etik beyan- Ethical statement: Bu çalışmanın
hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.
Benzerlik taraması- Plagiarism checks
Yapıldı-İntihal.net-Yes-İntihal.net
Etik bildirim- Complaints
ictimaiyat@alparslan.edu.tr
ictimaiyatdergi@gmail.com

Çıkar çatışması-Conflict of interest

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
The Author(s) declare(s) that there is no
conflict of interest

Finansman-Grant Support

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek
alınmamıştır.
No funds, grants, or other support was
received.

Lisans- License

CC BY-NC 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>

Atıf- Citation (APA)

Meydan, V. (2024). Hegel'in felsefesinde bireyden devlete ve ardından uluslararası hukuka giden süreçte tanınmanın yeri. *İçtimaiyat*, 8(1), ss. 96-105. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1333718>

1. Giriş

Tanınma, oldukça geniş kapsamlı bir olgu olup, normatif ve psikolojik boyutları birarada bünyesinde barındırması açısından komplike bir yapıya sahiptir. Bu nedenle sosyal ve politik teorideki tartışmaların genellikle tanınma mücadelesi üzerine odaklanmış olması şaşırtıcı değildir (Sembou, 2003:262). 1991'den bu yana akademik çalışmalarda gitgide ön plana çıkan bir konu olarak dikkat çekmiş olan tanınma kavramı, en geniş köklerini ise Hegel felsefesinde barındırmaktadır. Hegel, tanınma felsefesine dair fikirlerinde Johann Gottlieb Fichte'den oldukça etkilenmiştir. Öyle ki, Fichte'ye göre bireyin kendi özerkliğinin bilincine varması, ancak başka bir öznenin eylemleri tarafından meydan okunması yoluyla gerçekleşmektedir. Fichte'nin değindiği bu meydan okuma, Hegel felsefesinde efendi-köle diyalektiğinde değindiği ölüm kalım mücadelesi şeklinde vücut bulmuştur (SEP: 2019). Bireyden devlete ve devletlerarası sisteme uzanan tanınma kavramına dair önemli noktalarda Fichte'den etkilenen Hegel, kendisinden sonraki filozofları da etkilemiş olup, Axel Honneth akla ilk gelen isim olarak gösterilebilir (Aritürk, 2021:15).

Son zamanlarda, tanınma kavramının birey düzeyinden çıkarak Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Hukuk'un araştırma konusu olmaya başladığı görülmektedir. Özellikle 2000'lerden itibaren ayrılma hakkını kullanarak ayrı bir devlet kurma amacı taşıyan birimlerin sayısı artış göstermekte, bu durum da bu birimlerin diğer devletler tarafından tanınıp tanınmayacağı sorunsalını doğurmaktadır. Tıpkı öz benliğini karşısındaki bireye kabul ettirmeye çalışan bireyler gibi, yeni kurulan devletler de bir tanınma mücadelesine girmektedir. Nitekim nasıl ki benliği dışındaki bir birey tarafından tanınmamak bireyin kendisini kanıtlaması için bir ihtiyaçsa, yeni kurulan bir devlet için de diğer devletler tarafından tanınmak bir statü ve güç mücadelesinin bir versiyonudur. Diğer bir deyişle, tanınmanın sonuçları olduğu gibi, tanınmamanın da sonuçları vardır (Shen, 2000: 1124) ve diğer devletler tarafından tanınmayan bir devletin ikili anlaşmalarda yer alamayacağı ve uluslararası örgütlere katılım sağlayamayacağı için, nasıl ki Hegel'e göre insan, ancak diğer insanlar tarafından bir varlık olarak tanınıp-bilindiği ve insanları tanıyıp-bildiği ölçüde insansa, aynı durum devletler için de geçerlidir. Dolayısıyla, Hegel'in devlet içerisinde tanınma ve uluslararası hukukta tanınma konusunda öne sürdüğü fikirler de en az bireylerin tanınmasında olduğu kadar önemli ve referans alınabilecek değerde olacaktır. Tüm bu noktalardan hareketle bu çalışma, Hegel'in felsefesinde hatırı sayılır bir yere sahip tanınma kavramını bireyden devlete, ve devletler arası sisteme, yani uluslararası hukuka dek sorgulamak, kavramın aynı zamanda nasıl birden fazla disiplini etkilemiş olduğuna dikkat çekmektedir.

2. Hegel Felsefesi'nde Özbilinç Kavramı ve Bireyin Tanınması

Tanınma kavramı, Axel Honneth'e göre, her şekliyle gerek ahlak felsefesinde gerekse pratik felsefede daima merkezi bir rol oynamıştır. Honneth bu noktada Antik Yunan'da yer alan, sadece *polis* içerisinde davranışları sosyal kabul gören kişilerin dominant bir rol oynadığı iyi bir hayata sahip olabileceği fikrini örnek göstermiştir. Fakat tanınma konusunda öncü olan klasik düşünürlerin Hegel haricindeki hiçbirisi tanınmayı ahlak felsefesinin temeline oturtmamıştır (Honneth, 2001:45). Hegel'in tanınma kavramının önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Hegel'i diğer düşünürlerden ayıran en önemli noktalardan birisini, bilinç ve özbilinç üzerine ortaya koyduğu fikirler oluşturmaktadır. Nitekim bu konuda Hegel, Descartes ve Kant'tan ayrılmaktadır. Descartes'in "düşünüyorum, o halde varım" fikrinde ve Kant'ın bilinç fikirlerinde, iki düşünür de bilincin, diğer bilinçlerle ilişkisini ele almada yetersiz kalmıştır. Kısacası, Hegel öncesi düşünürler tam anlamıyla bir özbilinç kavramı geliştirememiş, daha çok bilinç kavramı üzerine çalışmışlardır (Bumin, 2013: 25-26). Descartes ve Kant bilinci dış dünya ile yüzleşen

yalnız bir varlık olarak ele alırken; Hegel özün, diğerlerinin eylemlerine bağlı olarak oluştuğunu savunmuştur (Douzinas, 2002: 383).

Kendisinden önceki düşünürlerin aksine Hegel, özbilinç kavramını ele alırken bilincin kendisi dışına çıktığı, diğer bilinçlerle ilişki içerisine girdiği, daha toplumsal bir süreç odaklı çalışmıştır. Hegel için özbilinç çeşitli aşamalardan oluşan bir süreci kapsamaktadır ve tanınmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Hegel için özbilinç, “arı ben” olarak tanımlanmakta olup, bu özbilincin ilk dolaysız nesnesi olmaktadır. Diğer yandan özbilinç, genel olarak istektir. Yani özbilinç, ancak başkasının ortadan kaldırılması ile kesinlik kazanır (Douzinas, 2002: 383). Bu durumda sözü edilen “başkalarının” ortadan kaldırılması için, bazı diğer özbilinçlerin de varlığı gerekmektedir. Ancak, bu durumda özbilinç, diğerleri ile ilişki içerisine girecektir. Yalnızca diğer özbilincin ortadan kalkmasıyla yani istek aracılığıyla özbilinç kendi hakikatine ulaşacaktır. Dolayısıyla Hegel felsefesindeki haliyle bilinç-özbilinç kavramları, diğerleri ile ilişki içerisinde olmaması halinde bir anlam, gerçeklik ve değer ifade etmeyecektir. Özbilincin, dış dünya ile ilişki içerisinde bulunan, toplumsal yönünün ağırlık kazandığı bir türü söz konusudur. Descartes’in, “düşünüyorum, öyleyse varım” ifadesindeki yalnızca kendisinin ve kendi bilgisinin, kendi bilincinin farkında olmanın, dış dünyanın çok uzakta bulunmasının aksine Hegel’de özbilinç, dış dünya ile iç içedir.

Hegel’in Tinin Fenomenolojisi adlı eserinin ikinci bölümünün önemli bir kısmını “özbilinç” oluşturmakta olup, Hegel’in tanımı ile özbilinç; “bir başkası için kendinde ve kendi için olduğunda ve olması yoluyla kendinde ve kendi içindir; eş deyişle, ancak tanınan bir şey olarak vardır” (Hegel, 2006: 124). Dolayısıyla, varlığını kabul ettirme ve buradan hareketle tanınma özbilinç için oldukça önemlidir. Nitekim, özbilincin ileriki aşaması kaçınılmaz olarak tanınma kavramını getirecektir. Bu da Hegel’in ifadesi ile şu şekilde olacaktır: “Özbilinç, önünde başka bir özbilinci bulur, kendi dışına çıkmıştır” (Hegel, 2006: 125). Özbilinç, kendisi dışında başka bir özbilinç ile karşılaşacak ve bu noktada kendi özbilinci konusunda kuşkuya düşecektir. Kuşkuya kapılan özbilinç ise kendi özbilinci konusunda emin olmak ister ve karşı taraf tarafından tanınmak ister. Böylece bu iki özbilinç arasında bir mücadele başlar. Dolayısıyla tanınma eylemi, öz bilinçler arasındaki karşıtlık yoluyla kendini göstermektedir (Hyppolite, 1996: 74).

Hegel tanınma kavramını, özbilincin diğerleri ile ilişkisi ve mücadelesi aracılığı ile ele almaktadır. Nitekim onun için öz, öylece basit ve sabit bir varlık değildir; ilk olarak oluşur, daha sonra ise dünyaya katılır ve diğerleri ile ilişkiler kurar. Özlerin bu tanınma mücadelesi, etik ilişkinin anahtarı ve öznelerarasılığın temel bir şeklidir (Douzinas, 2002: 383). Özün topluma karışması ve diğerleri ile ilişkiler geliştirmesi aslında genel geçer ilişkiler şeklinde tezahür etmemekte, daha çok tanınma mücadelesi şeklini almaktadır. Tanınma özler için öylesine bir önem teşkil etmektedir ki, özün tanınması, kimliğinin oluşumunun en önemli aşamasını oluşturmaktadır. Tanınmama ya da yanlış tanınma; öze dair yanlış, aşağı ya da kusurlu bir imaj çizeceğinden dolayı kimliğin oluşmasına zarar verebilir. Kısacası, tanınma, sosyalleşmenin bir yoludur. Ve tanınma, eğer karşılıklı ise anlam kazanır (Douzinas, 2002: 383). Burada önemli bir diğer nokta ise bu öz bilinçlerin tanınma mücadelesi birinin diğerinin tanınmasına psikolojik olarak ihtiyaç duymasından dolayı değil, daha ziyade tanınmanın olmaması durumunda bir öz bilincin varlığından da bahsedilememesindedir (Sherman, 1999: 188). Bu öz bilincin varoluşunun bir gereği olan karşılıklı tanınma, kolayca erişilen bir şey değildir; tanınma arayışı ilk olarak köle-efendi diyalektiğini, daha sonra ise politik toplum içerisindeki evrimi getirir (Baldwin, 2009: 315).

2.1 Efendi-Köle Diyalektiği

Hegel işte bu iki özbilinç arasındaki tanınma mücadelesini efendi-köle diyalektiği yoluyla açıklamaktadır. Temel olarak efendi-köle diyalektiği, tanınma elde etmeyi amaçlayan iki özbilincin ölümcül mücadelesi olarak adlandırılabilir. Hegel, iki özbilincin mücadelesinin ölümcül doğasını şu şekilde açıklamaktadır:

“Bu, ötekinin eylemi olduğu sürece, her biri ötekinin ölümünü amaçlar. Ama bunda ikincisi de, kendi kendisinin eylemi de bulunmaktadır; çünkü birincisi kendi öz yaşamının tehlikeye atılmasını kendi içinde kapsar. İki özbilincin ilişkisi öyleyse kendi kendilerini ve birbirlerini bir ölüm kalım kavgası yoluyla tanıtlamaları olarak belirlenmiştir. Bu kavgaya girmelidirler, çünkü kendi kendilerinin pekinliğini, kendileri için olmayı, gerçekliğe yükseltmelidirler. Ancak yaşamın tehlikeye atılması iledir ki özgürlük kazanılır. Yaşamını hiç tehlikeye sokmamış birey hiç kuşkusuz kişi olarak tanınabilir; ama bağımsız bir özbilinç olarak tanınmışlığın gerçekliğine erişmiş değildir.” (Hegel, 2006: 127)

Hegel'in ifadelerinde de görüldüğü üzere, kişi için tanınmayı değerli hale getiren şey, ölümcül bir mücadele sonunda gerçekleşmiş olması, diğer bir deyişle özbilincin hayatını tehlikeye atmayı göze almasıdır. Aksi bir durumda elde edilecek tanınma ise asıl değerli olan tanınma gerçekliğine sahip olamayacak, tanınmayı elde eden kişi için de tatmin edici olmayacaktır. Gadamer'in düello olarak adlandırdığı bu ölüm kalım mücadelesinde taraflar, tanınmadan dolayı kırılan onuru tamir edebilmek için savaşırlar (Gadamer, 176: 65). Hegel'in efendi-köle diyalektiği, ölümcül bir tanınma mücadelesi içerisinde ortaya çıkması sebebiyle; diğerlerinin, kişinin kendi varlığına tehdit oluşturması olarak bilinen Hobbesçu doğa durumu ile oldukça benzerlik göstermektedir (Baldwin, 2009: 315).

Bu iki özbilincin mücadelesinden bir taraf üstün olarak (kendisi ve karşısındaki tarafından) tanınma elde ederek ayrılır ve bu durumda karşı taraf aşağı olmak durumunda kalır. Hegel, işte bu mücadeledeki üstün tarafı özü kendisi için var olmak olan bağımsız bilinç, aşağı tarafı ise özü bir başkası için yaşamak olan bağımlı bilinç olarak nitelendirmekte ve ilkini efendi, ikincisini köle olarak isimlendirmektedir (Hegel:2006:128). Öte yandan Ringmar'a göre efendi tanınmayı hayatını riske ederek ve köleyi yenerek elde etmişken, köle ise hayatını kurtarmayı ve dolayısıyla aşağı pozisyonu kabul etmeyi tercih etmiştir (Ringmar, 1995: 94). İki özbilincin tanınma mücadelesi sonunda kazananın efendi, kaybedenin köle olarak adlandırılmasının sebebi, ölüm-kalım mücadelesinde kaybetmek üzere olan tarafın hayatta kalma içgüdüünün ağır basması sonucu yenilgiyi kabul etmesidir. Hegel, yaşamı özgürlüğe tercih eden tarafın, bağımsızlığını kazanmak için kendi çabaları ile kendi duyumsal varlığından soyutlamalar yapma kapasitesi olmadığı için köle konumuna geçtiğini belirtmektedir (Hegel, 1986: 62). Nitekim kaybeden taraf hayatta kalmak uğruna aşağı pozisyonda yer almayı göze almış, diğer bir ifade ile köleliğe mahkûm olmuştur.

İki özbilincin tanınma mücadelesinden galip ayrılan efendi, bundan sonra hayatını yöneterek, çalışmadan ve rahat içerisinde geçirecektir. Nitekim zaten ölümcül tanınma mücadelesi, onun tüm çabasını ve onurunu sergilediği yer olmuştur. Bundan sonra köle, efendinin hizmetine geçmiş, çalışan durumuna gelmiştir. Hegel'in deyişiyle özünde efendi, “köle ile bağımlı bir varlık yoluyla” bağımlı bir ilişki içindedir (Hegel, 2006:129). Yani diğer bir deyişle köle, kendi özünü, gerçekliğini, tanımını, kendi dışında, efendide bulur (Kain, 2005: 47). Savaştan galip ayrılan efendi, başlangıçtan köle üzerinde üstünlüğünü sağlamıştır. Efendi, köle ile kurduğu bağımlı ilişkiden hareketle ondan salt yararlanmakta, kölenin kendisi için çalışmasını sağlamaktadır. (Hegel, 2006: 129). Kojeve'nin de işaret ettiği şekilde efendi, çalışan köle üzerinde hâkimiyet sağlayarak doğada efendi olarak yaşar. Yani artık efendinin çalışmasına gerek yoktur (Kojeve, 2012: 50).

Öte yandan efendi ile kölenin bu mücadelesi, kendi içerisinde bir çelişki de barındırmaktadır. Nitekim efendi ile kölenin savaşından efendinin galip gelerek amacı olan tanınmayı elde etmesi kendisi için yeterli ve tatmin edici olmayacaktır. Çünkü ancak karşı tarafın özgür iradesi sonucu gerçekleşen tanıma, efendi için değerli olacaktır. Ayrıca Hegel'in de belirttiği şekilde tanıma, ancak karşılıklı olduğunda anlamlı hale gelir. Efendi-köle ilişkisinde ise tanıma tek taraflı olup, kölenin efendisini tanımasını kapsar. Efendinin gerçekten tanındığına inanması için, kendisini tanıyan kişinin de bir köle değil, kendisi ile aynı statüde olan bir özbilinç olması gerekmektedir. Köle ise bu koşulları sağlamamaktadır. Bu durumda köle, efendi ile aynı statüde olmadığı için elde edilen bu tanıma, efendi için yeterli olmayacaktır.

Hegel bu ölümcül mücadelenin zorunlu olduğunu, çünkü özgürlüğün bu mücadele sonunda kazanılacağını düşünmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi Hegel için "yaşamını hiç tehlikeye sokmamış birey hiç kuşkusuz kişi olarak tanınabilir; ama bağımsız bir özbilinç olarak tanınmışlığın gerçekliğine erişmiş değildir" (Hegel, 2006: 127). Hegel'in efendi-köle diyalektiğini temel olarak almasının sebebi, insanların yalnızca tanınmaları yoluyla gelişme sağlayabilecekleri düşüncesidir. Hegel'in efendi-köle mücadelesi bu noktada bitmeyecek olup, bu tanıma ve kazanan tarafın yönetimi altında diğerine boyun eğdirme mücadelesi sonunda efendi ve kölenin ortaya çıkışı, Hegel için tarihin de başlangıcıdır. Öyle ki Hegel, efendi ve köle arasındaki bu mücadelenin, insanın toplumsal yaşamının ortaya çıkışı ve siyasal birliğin, diğer bir ifadeyle devlet aşamasına geçişin başlangıcı olduğunu ifade etmektedir. Hegel'in bir anlamda tarihin başlangıcı olarak gördüğü bu aşama, bencil kaygılarla beslenen öz bilinç durumundan evrensel bir öz bilinç durumuna geçişin de işaretidir (Hegel, 2001a: 22). Diğer bir deyişle tanıma mücadelesi, insanlık tarihinde tarih öncesi değil, tarihsel yaşamın bir kategorisi, Hegel'in öz bilincin gelişimi üzerine yaptığı çalışma ile keşfettiği, insan deneyiminin bir sonucudur (Hyppolite, 1996: 80).

3. Devlet İçerisinde Tanınma

Köle-efendi ilişkisini incelemeyi sağlayan iki kavram korku ve çalışmadır (Bumin, 2013:41). Zira köle, efendi ile giriştiği ölümcül mücadeleden sonra gerek ölüm korkusu gerekse efendinin gücünün getirdiği korku ile efendisinin hizmetinde çalışmaktadır. Başlangıçta dezavantajlı olarak görünen köle için, çalışma zamanla avantaja dönüşecektir zira çalışmak, kölenin içsel özgürleşmesi yolunda önemli bir adım oluşturacaktır. Öyle ki Hegel'in deyimiyle "çalışma yoluyla köle kendi kendisine gelir... zira emek oluşturur ve şekillendirir" (Hegel, 2006: 131). Tüm bu süreç sonucunda Kojeve'nin işaret ettiği üzere efendi ve köle arasında kölenin bilinip-tanınma mücadelesi yaşanacak ve köle, efendiyi bir yana atmak ya da öldürmek zorunda kalacaktır. (Kojeve, 2012: 243). Bu mücadelenin ardından ise artık efendi ya da kölenin varlığı söz konusu değildir. Öyle ki Hegel'in de belirttiği üzere gerçek tarihin başlamasından önce, tıpkı köle-efendi ilişkisinde olduğu gibi öç almak ve kendini tanıtmak için savaşmak cesaretinden başka bir şey yoktu (Hegel: 1991: 269). Diğer bir deyişle efendi ve kölenin ortaya çıkışıyla başlayan tarih, insanın köle ya da efendi olarak belirlenmediği, ama insan olarak kabul edildiği an sona gelmiş demektir. (Bumin, 2013:37) Bu demektir ki, tanınmada bireyin bir üst aşama olarak devlet içinde vatandaş olarak yer aldığı kısma geçilmiştir. Dolayısıyla tarih, Hegel'e göre sonunda politik düzeye ve modern devlete ulaşan ve özgürlüğün tanınması için verilen bir mücadeledir. Buna göre başlangıçta bireyler arasında başlayan tanıma mücadelesi ve özgürlüğe olan güçlü bağlılık, modern devletin egemenliğine varan küresel bir düzeye ulaşmıştır (Linklater, 1996: 195).

Hegel'e göre insan, ancak diğer insanlar tarafından bir varlık olarak tanınıp-bilindiği ve insanları tanıyıp-bildiği ölçüde insandır. Çünkü insanın ancak kendisinin tanıyıp-bildiği insanlar tarafından tanınıp-bilinmesi mümkün olabilir. Diğer bir deyişle bireyin tanınması, daha çok diğer bireyler

ile özdeşliğini, dışlanmanın karşıtlığını simgelemektedir (Hegel, 2006:264). Dolayısıyla insan daima tanınmayı amaçlamakta ve tanınma aracılığı ile var olmaktadır (Kojeve, 2012 : 248). Bireyin bu tanınma arzusunun gerçekleşeceği nihai birim ise devlet olarak karşımıza çıkmakta, birey ile devlet arasında yakın bir ilişki saptanmaktadır.

Birey ile devlet arasındaki ilişkiye de ayrıca dikkat çeken Hegel, bireyin devlete, kendi öz benliğine bağlanır gibi bağlanarak onda kendi özgürlüğünü bulduğunu belirtmektedir. (Hegel, 1991: 199). Bu noktadan hareketle insanın, ancak toplum içinde yaşayarak insan olabileceğini söylemek mümkündür. Toplum ise toplum üyelerinin karşılıklı eylemleri yoluyla gerçeklik kazanmakta olup bu eylemler “devlet” olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla insan, ancak devlet yapısı içerisinde o devletin vatandaşı olarak tanınıp-bilindiği sürece gerçekten insandır, yani bireyseldir (Kojeve, 2012: 249). Hegel’in köle-efendi diyalektiğinde ele aldığı insan daha bireysel iken, devlet kurumunda toplumsallık içerisinde görülmektedir. Kendi özbilincinin farkında olan insan için sadece kendisini tanımak yeterli gelmeyecektir. İnsan, evrensel olarak da tanınmak isteyecektir. Dolayısıyla efendi-köle diyalektiğinin aşılması ile birlikte ortaya çıkan özgürlük kavramı, devlet kurumunda hayat bulacaktır. Nitekim Hegel de devlet tanımını yaparken şöyle söylemektedir:

“Devlet, somut özgürlüğün fiil halindeki realitesidir. İmdi, somut özgürlük demek, şahıs olarak bireyin ve bunun özel menfaatlerinin tam gelişmişliklerine varmaları ve kendisi için haklarının tanınması (aile ve sivil toplum sistemleri içinde) ve demektir.” (Hegel, 1991: 203-204).

Görüldüğü gibi Hegel için devlet, bireylerin vatandaş olarak evrensel olarak tanındıkları ve özgürlüklerini elde ettikleri yapıdır. Diğer bir deyişle devlet, “somut özgürlüğün fiil halindeki realitesidir” Nitekim yalnızca devlet tarafından bütün siyasal haklardan yararlanan ve medeni haklara sahip hukuksal kişi olan, vatandaş olarak bilinip tanınmış olan birey evrensel olarak da tanınmış olur (Hegel, 1991: 203-204). Dolayısıyla kişinin evrensel olarak bilinip tanınma isteği ancak devlette tam olarak doyuma ulaştırılabilir. Çünkü devlette sınıf-ırk-vatandaş ayrımı ortadan kalkar ve herkes eşit bilinip-tanınan vatandaşlar olarak yer alır (Kojeve, 2012: 250).

Dolayısıyla Hegel’deki tanınma mücadeleleri aslında egoist kimliklerin önce kolektif kimliğe, ardından da bir devlete dönüşmelerinde etkilidir. Nitekim devletler de tanınma arayışındadır fakat daha çok kendi kendine yeten birimler olarak varlık gösterirler. Devletlerin tanınma mücadeleleri ulus üstü bir dayanışma oluşturmaz, daha ziyade çok sayıda devletlerden oluşan bir tarihin sonunu oluşturmaktadır (Wendt, 2003: 493). Yani devletler, bireylerin tanınma isteklerinin tam olarak doyuma ulaşabildiği birim olmalarının yanı sıra, kendileri de tanınma arayışında birimler olarak bir uluslararası sistem meydana getirmektedir.

4. Uluslararası Hukukta Tanınma

Hegel, uluslararası hukukta tanınma kavramını, *Hukuk Felsefesinin Prensipleri* eserinin son bölümünde ele almış olup, uluslararası hukuku “bağımsız devletler arasındaki ilişkilerden kaynaklanan” yapı olarak tanımlamaktadır. Hegel’e göre bir devletin başka bir devlet tarafından tanınması, onun birinci ve mutlak meşruiyeti olmalıdır ve iki devletten birinin diğer tarafından tanınması, diğer devletin hüküm ve iradesine dayanır (Hegel, 1991: 262). Egemen olan her devletin, başka devletler tarafından tanınmayı isteme hakkı bulunmakta olup bu hak, diğer devletlerin iradesine bağlıdır ve karşılıklı olarak diğer devletlerin de tanınmasını içerir, yani karşılıklıdır (Gökberk, 1946: 125). Görüldüğü üzere Hegel’in devlet kavramsallaştırması, bir anlamda diğer devletlerin varlığına ve tanınmasına bağlıdır. Bir anlamda devletin kısmen kendi varlığını ve egemenliğini diğer devletlerin tanınması karşısında tanımladığı görülmektedir, başka devletler var olmadıkça ve birbirlerini devlet olarak tanımadıkça, devletlerden bahsetme girişimi

anlamsız olacaktır (Vincent, 1983: 193). Bununla birlikte Hegel için uluslararası hukukun temel önermesi de tarafların iyi niyetine dayanmaktadır. Dolayısıyla devletlerin üzerinde bir otoritenin yer almadığı uluslararası politikada en fazla yalnızca hakem ve arabulucu vardır, böyle bir sistemde ise devletlerin tanınmalarına dayanan bir ittifak sistemi ya da diğer adıyla uluslararası hukuk, bir anlamda uluslararası sistemin güvencesidir. (Hegel, 2001: 264). Yine Hegel'e göre devletler arasındaki ilişkiler de "istikrarsızdır", ve anlaşmazlıkları çözecek bir üst otorite yokluğunda hukuki bir mekanizma şarttır (Hegel, 1991a: 371).

Hegel bireylerin tanınması ile devletlerin tanınması arasında bir benzerliğe dikkat çeker. Zira bir bireyin, diğer bireyler tarafından tanınmadıkça gerçek bir birey olamadığı gibi (Hegel, 1991: 82), devletler de aynı şekilde diğer devletler tarafından tanınmadıkça gerçek bir devlet olamamaktadır (Hegel, 1991: 262). Nasıl ki bireyler öz bilinçleri ile var olmalarına rağmen diğer bireylerin tanınması olmadan bağımsız bir öz bilinç değilse, devletler de egemenlikleri mutlak olmasına rağmen diğer devletlerin bu egemenliği tanımalarına ihtiyaç duymaktadır. (Avineri, 1972: 204). Bu kapsamda tıpkı bireyler gibi devletler de birbirleriyle ilişkilerinde özel antiteler olarak davranırlar. Bundan dolayıdır ki devletler arasındaki ilişkiler tıpkı bireylerde de olduğu gibi ihtiraslar, kişisel çıkarlar, bencil gayeler gibi çeşitli etmenler tarafından şekillendirilmektedir (Hegel, 1991: 266). Hicks de bu doğrultuda devletler arasındaki tanınma tam olarak karşılıklı ve simetrik şekilde gerçekleştiğinde, her devletin tam anlamıyla kendinin farkına vardığına ve diğer devletlerle içsel bir bağlantı kurmaya başladığına dikkat çekmektedir (Hicks, 2012: 35).

Hegel için başka bir devletin gözünde var olmak, yani onun tarafından tanınmak, bir devletin birinci ve mutlak meşruiyet şartını oluşturmaktadır (Hegel, 1991: 262). Diğer bir deyişle devletin kendi bütünsel kimliğinin farkına varmak için diğer devletler tarafından tanınması gerekmektedir ve dolayısıyla egemenlik de devletlerin başka devletler tarafından karşılıklı tanınmasını içermektedir (Browning, 2011: 53). Hegel'in devletlerin tanınmasına dair fikirlerinden, tanınanın yalnızca devletlerin bağımsızlığı olacağı fikri çıkarılmamalıdır. Zira devletlerin diğer devletler tarafından tanınmasının önemli bir parçasını da tanınan devletin özgürlüğün nesnelleştiği ve devlet içerisindeki vatandaşların özgürlüklerinin diğerleri tarafından tanındığı bir Rechtsstaat^a olarak kabul etmesi oluşturmaktadır (Yalvaç, 2009: 24).

Hegel bireyler ile devletleri bir noktada ayırmaktadır. Zira Hegel'e göre devletler, bireylerden çok daha fazla ihtiyaç ve hedeflere sahiptir. Ve uluslararası hukukun temeli, anlaşmalara saygı gösterilmesi ve uyulması mecburiyettir. Çünkü devletlerin birbirlerine karşı sorumlulukları, bu anlaşmalara dayanır (Hegel, 1991: 263). Hegel bu noktada devletler arasında herhangi bir anlaşmazlıkta savaş çıkabileceğini belirtir. Devletlerin birbirlerini karşılıklı olarak tanımaları, savaş sırasında bile bazı avantajlar sağlayacaktır. Öte yandan savaş, Hegel için, bir anlamda devletler arasında mevcut olan resmi tanınmanın da ihlali anlamına gelmektedir (Hegel, 2001: 264). Yine de tanınmanın savaşta dahi önemine dikkat çeken Hegel'e göre, savaşta bile devletlerin birbirlerini tanımaları, aralarında hala bir bağın mevcut olduğunun göstergesidir. Kısacası tanınma, savaşta devletler arasında gelişebilecek olası bir barışın aracı olarak görülebilir (Hegel, 1991: 264-265). Öyle ki savaşta gücün varlığı ve hak yokluğu hâkim olmasına rağmen devletler birbirlerini devlet olarak tanımaya devam ederler. Dolayısıyla savaş, aktif olarak yürütülse bile geçicidir ve uluslararası hukuk çerçevesinde barış olasılığını içerdiği kabul edilmektedir. (Hegel, 2001: 265). Bu kapsamda savaş, aynı zamanda bir devletin tanımlayıcı bir özelliğidir; eğer bir devlet diğerine savaş ilan ederse bu onun diğer birimi bir devlet olarak tanıdığına da göstergesidir (Vincent, 1983: 200).

^a Almanca hukukun üstünlüğü anlamına gelmektedir.

5. Hegel'in Tanınma Kavramının Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Hegel'in ele aldığı şekliyle tanınma, bu konudaki en temel tanımlardan birini oluşturmasının yanı sıra özellikle uluslararası hukuk çerçevesinde ele aldığı tanınma kavramı, günümüz uluslararası hukukun tanınması ile oldukça paralellikler göstermektedir. Günümüz uluslararası hukukunda tanıma konusunda temel olarak iki teori bulunmaktadır: açıklayıcı ve kurucu teori. Açıklayıcı teori, devletlerin diğer devletler tarafından tanınmalarının, devletlik statülerini etkilemeyeceğini savunurken kurucu teori; devletlerin, diğer devletler tarafından tanınmaya sahip olmamaları durumunda devletlik vasfını edinemeyeceklerini savunmaktadır. Tanınmanın kurucu teori yönünün, Hegel'in tanınma düşüncesine dek uzandığı söylenebilir (Lauterpacht, 1947: xxxi). Nitekim Hegel'in, devletlerin yasallığının içsel bir mesele iken, bu yasallığın diğer devletler tarafından tanınarak tamamlanması da aynı derecede önemli olduğunu belirtmesi (Hegel, 1991: 262), uluslararası hukukun kurucu teorisi için önemli bir çıkış noktası olmuştur (Bartelson, 2013: 115). Hegel'in diğer devletler tarafından tanınmayan bir devletin gerçekten devlet olamayacağı düşüncesi ile kurucu teorinin devletler için tanınmayı olmazsa olmaz bir kriter gören fikri bire bir örtüşmektedir.

Hegel, tanınmanın bir garantiyi de gerektirdiğini, tanınan devletin aynı şekilde kendisini tanıyan öteki devletleri tanıması, yani onların bağımsızlığına saygı göstermesi gerektiğini belirtmiştir (Hegel, 1991: 262). Diğer bir deyişle Hegel, uluslararası hukukun devletler arasındaki ilişkileri düzenlemeyi amaçlayan oldukça önemli bir maddesini oluşturan devletlerin bağımsızlığına saygı ilkesini vurgulamaktadır. Devletlerin birbirlerini karşılıklı tanımalarının, devletlerin egemenliklerini tanımak ile eşdeğer olduğunu vurgulamıştır.

Hegel'in, bir devletin başka bir devlet tarafından tanınmasının, onun birinci ve mutlak meşruiyeti olması gerektiği fikri ile uluslararası hukukta egemenlik ve tanınma tartışmaları, savunulan fikirler açısından yine oldukça benzerlik göstermektedir. Nitekim uluslararası hukukta tanınmayan bir devletin, egemen bir devlet olup olmayacağı konusunda çeşitli tartışmalar mevcut olup, genel kabul edilen görüşe göre uluslararası tanınma ve dışsal egemenlik olmadan, herhangi bir egemenlikten, dolayısıyla devletlikten söz edilmesinin anlamsız olduğu yönündedir (Caspersen, 2012: 13). Hegel de bu görüşe oldukça yakın olup, tanınmanın, tanınan devlet için birinci meşruiyeti olması gerektiği fikri (Hegel, 1991: 262) ile bir bakıma tanınmayan devletin, egemen bir devlet olarak sayılamayacağı görüşünü benimsediği yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

O halde uluslararası sistemde yaşanan savaşların ve devletler arası gerginlik ve çatışmaların bir ölçüde, devletlerin birbirlerini tanımaları konusundan kaynaklandığı yorumunu yapmak mümkündür. Nitekim devletlerin birbirlerini tanımalarının, egemenliklerini tanımak ile aynı olduğu düşüncesi ele alındığında, savaşan devletlerin aslında tanınma konusunda birtakım problemler yaşadığı ve savaşın bu sorundan dolayı yaşandığı ihtimal dâhilindedir. Çünkü uluslararası tanınma olmadan, bir devletin egemenliğinden ve dolayısıyla devletliğinden söz edilmesinin mümkün olmadığı bir uluslararası sistemde yaşanan çatışmaların, bir tarafın tanınmaması ve dolayısıyla egemen devlet olarak görülmemesi sebebi ile baş göstermesi olasıdır. Savaş dışında devletlerin birbirleri ile etkileşime girmesinin başlıca yolu resmi anlaşmalar yoluyla gerçekleşebilmektedir. Ülkeler arasındaki bu yasal ilişkinin kurulması ise, yalnızca karşılıklı tanınma ile mümkündür.

Hatta uluslararası sistemde devletler arası çatışmalar ile köle ile efendi arasında yaşanan çatışmalar arasında bir benzerlik bulunduğu yorumunda bulunmak da mümkündür. Nitekim Hegel'in efendi-köle diyalektiğinde özbilinçlerin tanınma uğruna ölümü göze alarak savaşmaları

ile devletlerin tanınma uğruna birbirleri ile savaşmaları aslında aynı sebep üzerine kuruludur. Bu noktada Hegel'in devletlerin birbirlerini tanımalarının savaşta bir barış görevi olarak görmesi yorumu da yine tanınmadan kaynaklanmaktadır. Uluslararası hukukun egemen devletlerin birbirlerine saldırmamalarına yönelik olarak devletlere yüklediği görev de bu nokta ile ilintilidir.

6. Sonuç

21. yüzyıl itibarıyla uluslararası sistemde yer alan ulus devletler, ayrılıkçı hareketler olarak adlandırılan bazı taleplerle karşılaşmaktadır. Söz konusu taleplerle ulus devletlerdeki azınlıklar, buldukları ülkelerden ayrılarak, bağımsız birer devlet oluşturma arayışına girmişlerdir. Dolayısıyla çeşitli çatışmalara sahne olan ayrılıkçı hareketler, beraberinde ayrılan bölgenin bir devlet olarak tanınma arayışını da getirmiştir. Kısacası 21. Yüzyıl itibari ile uluslararası sistemde meydana gelen savaşların azımsanmayacak bir kısmı tanınma talepleri sebebi ile ve tanınmayan, dolayısıyla egemen bir devlet olarak sayılmayan ülkelerin birer taraf olarak yer aldığı mücadeleler olarak belirmektedir.

Tanınma talepleri, yalnızca devletlerin içerisinde aktif olarak bulunduğu bir konu olarak görülmemelidir. Zira tanınma, bireyler arası ilişkilerden başlayarak, ardından devlet içerisinde bireylere ve son olarak da uluslararası sistemde devletler arasına dek uzanan oldukça geniş kapsamlı bir olgudur. Tanınmanın bu sistematik incelemesi ise, Hegel tarafından ortaya konulmuş; özbilincin, tanınmanın odak noktasını oluşturduğu fikrinden hareket edilmiştir. Hegel, bireylerin ayrı özbilinçler olarak, diğer özbilinçler tarafından tanınmak ve kabul edilmek istendiğini, bu isteğin her özbilincin doğasında olduğunu belirterek, tanınmayı bireyler arası ilişkilerin en temelinde yerleştirmiştir. Öyle ki, tanınma elde etmek için bireyler ölümcül mücadeleyi dahi göze alabilmektedir.

Hegel'e göre bireyler arasındaki bu tanınma mücadelesi, en gerçek haline ise devlet içerisinde ulaşır. Çünkü bireyler, devletler içerisinde hakları tanınan gerçek bireyler olarak anlam kazanırlar. Son olarak tanınmayı uluslararası sisteme taşıyan Hegel için, devletler ancak diğer devletler tarafından tanındığı ölçüde devlettir. Kısacası diğer devletler tarafından tanınan devletler egemen ve meşru olarak kabul edilebilir. Devletlerin birbirlerini tanımaları öyle güçlü bir bağ oluşturur ki, herhangi bir savaş durumunda dahi, bir barış görevi görebilecek potansiyele sahiptir.

Sonuç olarak henüz devletlerin yer almadığı, bireylerin kendi aralarında ilişkiler geliştirdiği, bir diğer deyişle Hobbesçu doğa durumuna benzer bir yapıdan, devlet içerisindeki ilişkilerin, devletlerin uluslararası sistemdeki ilişkilerine dek her aşamada tanınma isteğinin yadsınamaz bir yeri vardır. Hegel işte bu sistematik incelemeyi ortaya koymasından, kendisinden önceki felsefi düşünürlerden ayrılmayı başarmış, uluslararası hukuka yadsınamaz katkılarda bulunmuştur. Dolayısıyla mevcut literatüre bakıldığında, uluslararası hukuktaki tanınma kavramının Hegelyan köklerinin ne denli büyük öneme sahip olduğu görülmektedir.

Kaynakça

- Aritürk, M. (2021). Hegelian roots of Axel Honneth's theory of recognition. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 15-27.
- Avineri, S. (1972). *Hegel's theory of the modern state*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baldwin, T. (2009). Recognition: Personal and political. *Politics, Philosophy & Economics*, 8(3), 311-328.
- Bartelson, J. (2013). Three concepts of recognition. *International Theory*, 5(1), 107-129.
- Browning, G. (2011). *Global theory from Kant to Hardt and Negri*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bumin, T. (2013). *Hegel*. (5. Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Caspersen, N. (2012). *Unrecognized states: The struggle for sovereignty in the modern international system*. Cambridge: Polity Press.
- Douzinas, C. (2002). Identity, recognition, rights or what can Hegel teach us about human rights?. *Journal of Law and Society*, 29(3), 379-405.
- Gadamer, H-G. (1976). *Hegel's dialectic: Five hermeneutical studies*. (Trans. P.C. Smith). New Haven and London: Yale University Press.
- Gökberk, M. (1946). Hegel'in devlet felsefesi. *Felsefe Arkivi*. 1(2-3), 99-129.
- Hegel, G.W.F. (1986). *The philosophical propaedeutic*. (Trans. A. V. Miller). M. George and A. Vincent (Ed). Oxford: Basil Blackwell Publishing.
- Hegel, G.W.F. (1991). *Hukuk felsefesinin prensipleri* (çev. C. Karakaya). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Hegel, G.W.F. (1991a). *Element of the philosophy of right* (Trans. H.B. Nisbet). Cambridge, Cambridge University Press
- Hegel, G.W.F. (2001). *Philosophy of right*, (Trans. S.W. Dyde). Kitchener: Batoche Books.
- Hegel, G.W. F. (2001a). *Philosophy of mind*, (Trans. W. Wallace). Blackmask.
- Hegel, G.W. F. (2006). *Tinin görüngübilimi*, (çev. A. Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi.
- Hicks, S. V. (2012). Hegel on cosmopolitanism, international relations and the challenges of globalization. A. Buchwalter (Ed.). *Hegel and global justice* (s. 21-49) içinde. New York: Springer Press.
- Honneth, A. (2001). Recognition or redistribution?: Changing perspectives on the moral order of society. *Theory, Culture & Society*, 18(2-3), 43-55.
- Hyppolite, J. (1996). Self-consciousness and life: The independence of self consciousness. J. O'Neill (Ed.). *Hegel's dialectic of desire and recognition: Text and commentary* (s.67-87) içinde. New York: State University of New York Press.
- Kain, P. J. (2005). *Hegel and the other: A study of the phenomenology of spirit*. New York: State University of New York Press.
- Kojeve, A. (2012). *Hegel felsefesine giriş* (4. Basım). (çev. S. Hilav). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Lauterpacht, H. (1947). *Recognition in international law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Linklater, A. (1996). Hegel, the state and international relations. I. Clark ve I. B. Neumann (Ed.). *Classical theories of international relations* (s. 193-210) içinde. Palgrave Macmillan.
- Ringmar, E. (1995). The relevance of international law: a Hegelian interpretation of a peculiar seventeenth-century preoccupation. *Review of International Studies*. 21(1), 87-103.
- Sembou, E. (2003). Hegel's idea of a 'struggle for recognition': the 'phenomenology of spirit', *History of Political Thought*, 24(2), 262-281.
- Sherman, D. (1999). The denial of the self: the repudiation of Hegelian self-consciousness in recent European thought. L. Rauch and D. Sherman (Ed.). *Hegel's phenomenology of self-consciousness: Text and commentary* (s. 163-223) içinde. New York: State University of New York Press.
- Shen, J. (2000). Sovereignty, statehood, self-determination and the issue of Taiwan. *American University International Law Review*. 15(5), 1101-1161.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2013). Recognition. Erişim adresi: <https://plato.stanford.edu/entries/recognition/>
- Vincent, A. (1983). The Hegelian state and international politics. *Review of International Studies*, 9(3), 191-205.

Wendt, A. (2003). Why a world state is inevitable. *European Journal of International Relations*, 9(4), 491-542.

Yalvaç, F. (2009). Hegel, dünya tarihi ve özgürlük mücadelesi olarak uluslararası ilişkiler. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 6(21), 3-37.

Extented Abstract

The concept of recognition has a very comprehensive and complex structure in terms of including political and philosophical dimensions. The concept of recognition, which has started to find more space in academic studies since the 1990s, also has an important place in international relations due to the increasing recognition demands of various political communities. Basically, the concept of recognition is based on Hegel's philosophy, and it is seen that the recognition in Hegel's philosophy extends to a wide framework, from the individual to the state and international law.

Hegel's ideas about the concept of recognition are mainly shaped by his ideas on consciousness and self-consciousness. Hegel's thoughts on the concept of self-consciousness cover a process based on mutual interaction in which consciousness goes beyond itself and enters into a relationship with other consciousnesses. In this context, according to Hegel, consciousness and self-consciousness constitute the focal point of recognition, and consciousness that does not have a social interaction with other consciousness - self-consciousness does not have any meaning. In short, having its existence accepted and recognized by other consciousnesses is very important for self-consciousness and basically forms the basis of the struggle between self-consciousnesses. In other words, self-consciousness blend into society and developing relationships with other self-consciousnesses ultimately brings about the struggle for recognition. Recognition is so important for self-consciousness that recognition of self-consciousness constitutes the most important stage of identity formation. Hegel states that individuals, as separate self-consciousnesses, want to be recognized and accepted by other self-consciousnesses, and in this context, he placed recognition at the very foundation of inter-individual relations. So much so that individuals can even risk deadly struggle to gain recognition.

The master-slave dialectics basically involves the struggle for recognition of two self-consciousnesses, which involves a deadly struggle, and at the end of the struggle, the party that achieves recognition and emerges superior is the master, while the other party has to become the slave. However, this one-sided struggle for recognition will remain unsatisfactory for the master after a while, as a matter of fact, for the master, the side that recognizes himself should not be a slave but a self-consciousness of the same status as himself.

At the end of this deadly struggle between master and slave, according to Hegel, a new phase was entered in which individuals were defined not as slaves or masters, but as human beings. In this process, which means the beginning of a new history, the individual has now moved on to a higher stage in which he takes part in the state as a citizen. According to Hegel, the ultimate unit in which individuals' desire for recognition, which they always carry, will be realized is the state, and only the individual who is recognized as a citizen by the state is also universally recognized.

Hegel discussed his ideas on recognition in international law in his book *Philosophy of Right* and defined international law as the structure resulting from the relations between independent states. Accordingly, the recognition of a state by another state is the source of legitimacy of the state and involves states mutually recognizing each other, that is, it is reciprocal. In other words, the existence of the state depends on its recognition by other states, and states define their existence upon recognition by other states. Just like individuals, states also need the recognition of other states in order to be aware of their own identities. According to Hegel, the basis of international law is based on the obligation to respect and comply with agreements. Starting from this point, the possibility of war may arise in any dispute between states, and states' recognition of each other will provide some advantages in the event of war. At the same time, war also means the violation of the recognition existing between states. Even though there is use of force in war, states continue to recognize each other as states. Therefore, the war is temporary and the recognition that exists through international law is permanent between states. Nevertheless, according to Hegel, the bond of recognition between states can even be seen as a means of possible peace. Therefore, considering that states' recognition of each other means recognizing their sovereignty, it is possible that the warring states actually have problems in recognizing each other. In this context, another striking point is that states struggle for recognition by risking war, just like the struggle of two self-consciousnesses for recognition in Hegel's master-slave dialectic.

Generally speaking, recognition within the scope of Hegel's philosophy is closely linked to the concept of recognition existing in today's international law. Among the two dominant views in current international law, explanatory and constitutive recognition, Hegelian recognition corresponds to constitutive recognition. In this context, founding theory is parallel to Hegel's idea that states that are not recognized by other states do not have state status. As can be seen, requests for recognition should not be seen as an issue that only concerns states but should be addressed in a broader context. Because recognition is a very complex phenomenon that extends from interpersonal relations to individuals within the state and between states in the international system.